

Sygn. akt I Ca 466/17

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Wiesław Grajdura (sprawozdawca)
Sędziowie:	SSO Edward Panek
Protokolant:	SSO Mariusz Sadecki starszy sekretarz sądowy Paweł Chrabąszcz

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2018 r. w Tarnowie

na rozprawie

sprawy z wniosku M. M. (1), R. M., E. G. i K. G. (1)

przy uczestnictwie H. K. (1), S. R., W. R. (1), H. R. i J. R.

o ustanowienie służebności drogi koniecznej

na skutek apelacji uczestników

od postanowienia Sądu Rejonowego w Brzesku

z dnia 31 marca 2017 r., sygn. akt I Ns 393/13

postanawia:

- 1. oddalić apelację;**
- 2. zasądzić od uczestników H. K. (1), S. R., W. R. (1), H. R. i J. R. solidarnie na rzecz wnioskodawców M. M. (1) i R. M. solidarnie kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt I Ca 466/17

UZASADNIENIE

postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 25 stycznia 2018 r.

Wnioskodawcy M. M. (1), R. M., K. G. (1) i E. G. wnieśli o ustanowienie służebności drogi koniecznej na rzecz każdorazowych właścicieli nieruchomości stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) oraz na rzecz każdorazowych właścicieli nieruchomości stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...), położonych w I. szlaku o szerokości 4

m, prowadzącym po nieruchomości stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...), biegnącym południowo-wschodnim krańcem tej działki.

Uczestnik W. R. (1) wniósł o oddalenie wniosku. Podniósł, że działki ewidencyjne nr (...) powstały z jednej działki. Wskazał również, że działka ewidencyjna nr (...), po której właściciele nieruchomości mają już ustanowione służebności drogowe, przylega bezpośrednio do drogi gminnej oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...).

Uczestnik H. K. (1) wniósł o oddalenie wniosku. Podniósł, że ma interes, aby być uczestnikiem postępowania, albowiem szlak służebny w wariancie przebiegającym przez działkę ewidencyjną nr (...) stanowi kontynuację szlaku przechodzącego przez będącą jego własnością działkę ewidencyjną nr (...). Służebność drogowa po tej działce została już ustanowiona, ale istnieje spór co do jej przebiegu. Wskazał nadto, że wystąpił o ustalenie warunków zabudowy związanych z rozbudową budynku handlowo-usługowego posadowionego na działce nr (...). W jego interesie jest, aby szlak służebny został zniesiony, albo przebiegał w oddaleniu od rozbudowywanego obiektu. Dla tego celu nabył sąsiednią działkę ewidencyjną nr (...).

Postanowieniem z dnia 31 marca 2017 r. Sąd Rejonowy w Brzesku: ustanowił na rzecz nieruchomości położonej w I. składającej się z dz. ew. nr (...) objętej KW nr (...), stanowiącej własność wnioskodawców K. G. (1) i E. G., służebność drogi koniecznej po nieruchomości położonej w I. składającej się z dz. ew. nr (...) objętej KW nr (...), własności uczestnika W. R. (1), szlakiem przebiegającym wschodnim krańcem wymienionej działki o szerokości 4 metrów i długości 18,86 m, oznaczonym na wyrzysie z mapy ewidencyjnej, stanowiącym załącznik do opinii biegłego z zakresu geodezji inż. H. Z. sporządzonej dnia 29 stycznia 2014 r., linią ciągłą koloru czerwonego przebiegającą od pkt. A przez pkt 38885, pkt. A' do pkt. B' i od pkt.5436 przez pkt B, pkt 38883 do pkt. B' (pkt I postanowienia); ustanowił na rzecz nieruchomości położonej w I., składającej się z dz. ew. nr (...) i nr (...) objętych KW nr (...), stanowiącej własność wnioskodawców M. M. (1) i R. M., służebność drogi koniecznej po nieruchomości położonej w I., składającej się z dz. ew. nr (...) objętej KW nr (...), własności uczestnika W. R. (1), szlakiem przebiegającym wschodnim krańcem wymienionej działki o szerokości 4-ch metrów i długości 18,86 m, oznaczonym na wyrzysie z mapy ewidencyjnej stanowiącym załącznik do opinii biegłego z zakresu geodezji inż. H. Z. sporządzonej dnia 29 stycznia 2014 r. linią ciągłą koloru czerwonego, przebiegającą od pkt. A przez pkt 38885, pkt A' do pkt. B' i od pkt.5436 przez pkt B, pkt 38883 do pkt. B' (pkt II postanowienia); zasądził od wnioskodawców M. M. (1) i R. M. solidarnie na rzecz uczestnika W. R. (1) kwotę 663 zł tytułem wynagrodzenia za obciążenie nieruchomości uczestnika służebnością drogową (pkt III postanowienia); zasądził od wnioskodawców K. G. (1) i E. G. solidarnie na rzecz uczestnika W. R. (1) kwotę 663 zł tytułem wynagrodzenia za obciążenie nieruchomości uczestnika służebnością drogową (pkt IV postanowienia) oraz zniósł koszty postępowania między stronami (pkt V postanowienia).

Rozstrzygnięcie to Sąd oparł na następującym stanie faktycznym.

Nieruchomości położone w I. oznaczone jako działki ewidencyjne nr (...) stanowiły jedną nieruchomość, oznaczoną jako działka ewidencyjna nr (...), będącą własnością wnioskodawców K. G. (1) i E. G.. W północno-wschodniej części działki nr (...) (obecnie centralna część działki nr (...)) znajduje się dom G. oraz zabudowania gospodarskie.

Wnioskodawczyni R. M. jest córką G. i po zawarciu związku małżeńskiego z wnioskodawcą M. M. (1) G. wydzieli działkę nr (...) i przekazali ją M.. Już po wydzieleniu tej działki okazało się, że przyszyły dom M. stanąłby zbyt blisko istniejącego już szlaku drożnego, dlatego też G. wydzieli kolejną działkę (nr (...)) i przekazali ją M. celem poszerzenia działki nr (...). W 2009 r. G. wydzielili jeszcze działkę nr (...), którą także przekazali M. w drodze umowy sprzedaży. Jednocześnie ustanowiona została służebność przejazdu, przechodu i przegonu na rzecz działek nr (...) po działce nr (...) do działki nr (...) szlakiem biegnącym wzdłuż północno-zachodniej granicy działki nr (...) o szerokości 4 m oraz na rzecz działki nr (...) po działce nr (...).

Obecnie M. są właścicielami działek nr (...), tworzących jeden kompleks o łącznej pow. 0,2826 ha, który ma kształt nieforemnego wielokąta. Część wschodnia działki nr (...) dochodzi do potoku B., stanowi teren rolny – nieużytek, a częściowo teren wyżwirowany. Część zachodnia działki nr (...) i działka nr (...) stanowią siedlisko, ogrodzone, zabudowane domem mieszkalnym, w którym zamieszkują M.. Wnioskodawcy ci są także właścicielami działki nr (...)

o pow. 1, 35 ha, stanowiącej grunty rolne, uprawiane. Mażonkowie G. są obecnie właścicielami tylko działki nr (...), o pow. 0, 3496 ha, która ma kształt nieforemnego wielokąta; wchodzi ona klinem pomiędzy działkę nr (...) a działkę nr (...) (część szlaku drożnego). Na działce nr (...) znajduje się siedlisko, ogrodzone, składające się z domu mieszkalnego (zamieszkiwanego przez G.) i dwóch budynków gospodarskich.

Działki nr (...) położone są na południowy - zachód od drogi publicznej oznaczonej nr (...) relacji T. – Ł.. Wymienione działki od drogi publicznej oddzielają działki nr (...), potok B. oraz działki nr (...) i częściowo nr (...). Od drogi publicznej nr (...) do działek wnioskodawców biegnie szlak drogowy. Szlak ten przebiega w ten sposób, że z drogi publicznej wjeżdża się na szlak biegnący po działce nr (...) własności J. S. (1), zabudowanej pawilonem handlowym, następnie przez mostek na potoku B. (o wymiarach: długość 6,4 m, szerokość 3,9 m) wjeżdża się na działkę nr (...) własności uczestnika H. K. (1), zabudowaną budynkiem handlowo-usługowym, w którym mieści się (...) oraz sklep (w tej części szlak przebiega po betowym placu i terenie wyziwionym), później na działkę nr (...) (na tym odcinku brak ustanowionej służebności drogowej) własności W. R. (1) (szlak jest utwardzony, wyziwiony, biegnie poza siedliskiem i gruntami rolnymi), w dalszej kolejności na działkę nr (...) własności K. G. (1) i E. G. (siedlisko), na działkę nr (...) własności C. D. (siedlisko), później na działkę nr (...) własności K. G. (2) (siedlisko) i wreszcie na działkę nr (...) własności A. W. (siedlisko). Szlak ten powstał w 1979 po wzniesieniu mostka na potoku B.. Mieszkający tam wówczas gospodarze: K. G. (1), K. D., S. Z. i J. S. (2) porozumieli się z (...) Spółdzielnią (...) w I., że wybudują mostek na potoku B., który będzie prowadził z drogi publicznej nr (...) na działki nr (...) i dalej do ich siedlisk. Spółdzielnia przekazała na ten cel materiał w postaci żwiru, cementu i stali zbrojeniowej, zaś gospodarze wnieśli robociznę. W dniu 9 stycznia 1979 r. K. G. (1), K. D. i S. Z. zawarli umowę, w której postanowili, że szlak drogowy o szerokości 4 m będzie biegł od wybudowanego mostka w kierunku południowym po działce nr (...) własności Spółdzielni, następnie po działce nr (...) własności K. G. (1), wreszcie po działce K. D. i na końcu po działce S. Z..

Działka nr (...) stanowiła własność (...) Spółdzielni (...) w I.; posadowiony był na niej budynek usługowy. Spółdzielnia sprzedała ją osobie o nazwisku D., a ten z kolei około 2000 r. sprzedał ją uczestnikowi H. K. (1). Przy sprzedaży Spółdzielnia przyznała, że przez wymienioną działkę prowadzi szlak drogowy i proponowała, aby jej nabywca ustanowił służebność drogową na rzecz gospodarzy korzystających z tego szlaku. Przebieg szlaku naniesiono na mapę i sugerowano, aby był on usytuowany wzdłuż południowo-wschodniej granicy działki nr (...). Ostatecznie aktem notarialnym z dnia 28 stycznia 2005 r. H. K. (1), jako właściciel działki nr (...), ustanowił służebność drogową szlakiem istniejącym w terenie na rzecz działek nr (...), zaś na jego rzecz ustanowiono służebność po działce nr (...). Z kolei aktem notarialnym z dnia 26 listopada 2012 r. H. K. (1), jako właściciel działki nr (...), ustanowił służebność drogową szlakiem istniejącym w terenie dla dalszych działek, tj. działek nr (...). W wymienionych aktach notarialnych ustanowiono służebności drogowe także po działce nr (...) na rzecz działek nr (...). Do żadnego aktu notarialnego nie załączono mapy z wyznaczonym na niej przebiegiem szlaku służebnego. Zapisano w nich natomiast, że ustanawia się służebność istniejącym szlakiem o szerokości 4 m, biegnącym południowo-wschodnim krańcem działki nr (...). W późniejszym czasie aktem notarialnym z dnia 18 lipca 2014 r. H. K. (1), jako właściciel działki nr (...), ustanowił służebność drogową dla działki nr (...), ale szlakiem oznaczonym na mapie.

Po szlaku drogowym biegnącym od drogi publicznej nr (...) do działek G. i M. są ustanowione służebności drogowe na rzecz działek przyległych, łącznie 6 służebności. Służebności te obciążają działkę nr (...) (przed potokiem), działkę nr (...), a także działkę nr (...). Przy ustanawianiu służebności nie zauważono, że szlak przebiega w nieznaczonej części również po działce nr (...) (własności W. R. (1)), i na tej działce nie ustanowiono służebności. Działka ta, o pow. 2,48 ha, ma kształt nieforemnego wydłużonego prostokąta, przy czym jej północno-wschodnia część wchodzi w kąt pomiędzy działkę nr (...) a działkę nr (...) (przesmyk). Działka nr (...) stanowi gospodarstwo rolne. W jej części środkowej znajduje się siedlisko z domem mieszkalnym i budynkami gospodarczymi, zaś w pozostałej części stanowi ona grunt rolny. Tzw. przesmyk (stanowiący fragment wnioskowanego szlaku służebnego) jest utwardzonym fragmentem użytkowanej w terenie drogi o wymiarach: długość 18, 86 m, szerokość 4 m i pow. 83 m⁽²⁾.

Działka nr (...) od strony południowo-zachodniej przylega do działki nr (...), o pow. 0, 24 ha, stanowiącej drogę. Nie jest to jednak droga publiczna. Działka nr (...) ma nieuregulowany stan prawny – w rejestrze gruntów jako władającego

ujawniono Skarb Państwa, a jako podmiot zarządzający Gminę I.. Ma ona status drogi gminnej wewnętrznej, prowadzącej do drogi publicznej nr (...). W części jest to droga o powierzchni bitumicznej, a w części o powierzchni wyźwirowanej o szerokości od 2,8 m do 3,2 m.

Po działkach nr (...) jest ustanowiona służebność drogowa, która biegnie wzdłuż granicy południowo-zachodniej wymienionych działek do działki nr (...). Ustanowiony szlak drogowy nie jest urządzony; biegnie najpierw przez siedlisko działki nr (...), przez dwie bramy, które nie pokrywają się z szerokością szlaku, a następnie po działce nr (...), która stanowi pole orne, a przy jej południowo-zachodniej granicy znajduje się miedza o szerokości 1,10 m, wyższa od przyległego do niej terenu. Szlak ten ma szerokość 4 m i długość 513 m, przy czym po działce nr (...) przebiega on na długości 160 m, zaś po działce nr (...) – 353 m; powierzchnia szlaku wynosi: na działce nr (...) – 576 m², a na działce nr (...) – 1417 m^(2.)

W dniu 19 kwietnia 2013 r. Wójt Gminy I. wydał decyzję o warunkach zabudowy dla działek nr (...), w której ustalił, że wymienione działki mają dostęp do drogi gminnej – działki nr (...) szlakiem służebnym prowadzącym po działkach nr (...).

Uczestnik H. K. (1) chce rozbudować istniejący na działce nr (...) budynek handlowo-usługowy w kierunku nabytej przez siebie działki nr (...). Wójt Gminy I. w dniu 15 października 2015 r. wydał decyzję o warunkach zabudowy na działce nr (...), w której nakazano zachowanie 4 m odległości od szlaku służebnego istniejącego na gruncie. Z projektu budowlanego wynika, że rozbudowa „wchodzi” na szlak.

Przed Sądem Rejonowym w Brzesku pod sygn. akt I C 379/14 toczyła się sprawa z powództwa R. M. i M. M. (1) przeciwko H. K. (1) o ochronę posiadania służebności drogowej przebiegającej po działce nr (...). W wydanym wyroku Sąd nakazał H. K. (1) przywrócić pierwotnego stanu posiadania służebności drogowej przysługującej M. poprzez usunięcie usytuowanego na szlaku metalowego i betonowego ogrodzenia oraz zaprzestania dalszych naruszeń tej służebności.

Przed tym samym Sądem pod sygn. akt I C 963/15 toczy się sprawa z powództwa H. K. (1) przeciwko M. M. (1) i R. M. o zniesienie służebności drogowej, a ewentualnie o zmianę jej treści, tj. usytuowanie jej przebiegu w taki sposób, aby szlak biegł wzdłuż południowo-wschodniej granicy działki nr (...).

Sąd ustalił, że istnieją dwa warianty przebiegu szlaku służebnego:

a) wariant nr I (do drogi publicznej nr (...)) – przebiegający po działce nr (...) dotychczasowym szlakiem, od pkt. A przez pkt 38885, A' do pkt. B' i od pkt. 5436 przez pkt B, 38883 do pkt. B', o szerokości 4 m i długości 18, 86 m oraz łącznej pow. 83m²,

b) wariant nr II (do drogi gminnej, wewnętrznej – działki nr (...)) – przebiegający po działce nr (...) od pkt. 38797 do pkt D' i dalej między pkt 38896-D, 38895-E, 38894-F, 38893-G, 38892-H, 38891-I, 38890-J, 38889-K do pkt 3775-L (granica działki nr (...)), następnie między pkt 38887-M, 38886-N, 38882-O, 38884-P, 38883-R, 38881-S, 5436-T (granica działki nr (...)), o szerokości 4 m i długości 513 m (przy czym po działce nr (...) – 160 m, a po działce nr (...) – 353 m) oraz powierzchni: na działce nr (...) – 61 m^(2.), na działce nr (...) – 576 m^(2.) oraz na działce nr (...) – 1417 m^(2.); w dalszej części szlak przebiegałby po działce nr (...), która na odcinku o, 6 km ma nawierzchnię bitumiczną, a na pozostałym odcinku jest drogą polną, wyźwirowaną o szerokości od 2,8 m do 3,2 m.

Wariant nr I szlaku służebnego jest mało uciążliwy dla nieruchomości władnącej, albowiem przebiega krańcem tej działki, poza siedliskiem, a nadto nie wymaga nakładów na jego urządzenie, nie ingeruje w dotychczasowy sposób zagospodarowania nieruchomości (szlak istniejący ponad 30 lat), nie wyłącza gruntu rolnego z użytkowania. Tymczasem wariant nr II jest bardzo uciążliwy dla nieruchomości władnących, albowiem przebiegałby przez ogrodzone siedlisko na działce nr (...). Szlak ten jest nieurządzony, a jego urządzenie wyłączyłoby z rolniczego użytkowania grunt o pow. ponad 20 arów oraz wymagałby poczynienia dużych nakładów (powyżej 20.000 zł).

Szlak ten przebiega po terenie o dużym spadku, pochyłym, co może utrudniać komunikację w okresach roztopów i długotrwałych opadów. Nadto szlak ten ma długość 513 m, dochodzi do działki nr (...), która nie jest drogą publiczną, a jej szerokość wynosi od 2, 8 m do 3, 2 m i jest nieodpowiednia, gdyż uniemożliwia dojazd specjalistycznym sprzętem rolniczym, jak np. kombajn.

Sąd ustalił, że wynagrodzenie za obciążenie działki nr (...) służebnością drogową na rzecz działek nr (...) winno wynieść 663 zł. Taka sama kwota jest należna za ustanowienie służebności na rzecz działki nr (...).

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd pierwszej instancji, powołując się na treść art. 145 k.c., uznał, że żądanie wnioskodawców zasługuje na uwzględnienie, a właściwy przebieg służebności określa wariant I. Sąd przyjął, że wariant ten jest mało uciążliwy dla działki nr (...) (nieruchomość obciążona), albowiem przebiega jej skrajem, poza siedliskiem i terenami uprawnymi, zajmując przy tym niewielką powierzchnię (83 m²), po terenie zaadaptowanym pod drogę już w 1979 r.; jest przy tym dobrze urządzony. Ze szlaku tego korzysta sam właściciel działki nr (...), albowiem jest to także jego droga dojazdowa do drogi publicznej nr (...), a zatem w przyszłości nie będzie planował zmiany przeznaczenia gruntu. Sąd Rejonowy wziął również pod uwagę, że ten szlak służebny stanowi część istniejącego już szlaku drogowego (zarówno w sensie formalnym, jak i faktycznym), prowadzącego od drogi publicznej nr (...) do działek wnioskodawców oraz innych osób mieszkających w ich sąsiedztwie. Sąd podkreślił, że H. K. (1) całkowicie dobrowolnie ustanowił służebność drogową po działce nr (...) m.in. na rzecz działek wnioskodawców. Sąd I instancji wskazał, że co prawda H. K. (1) w 2014 r. zakupił działkę nr (...), która może tworzyć jeden kompleks z działką nr (...), i chce zniesienia służebności lub zmiany jej przebiegu, jednak stosowny pozew wniósł tylko przeciwko M. M. (1) i E. M., tymczasem na działce nr (...) ustanowione są jeszcze 4 służebności na rzecz innych działek. Sąd meriti wyjaśnił, że wiele rodzin tam mieszkających, w tym wnioskodawcy, od wielu lat cały czas korzystają z tego szlaku, bo jest to jedyna ich droga dojazdowa do siedlisk. Zauważył też, że ewentualne przesunięcie szlaku na działce nr (...), tak by przebiegał wzdłuż granicy z działką nr (...), nie wpłynie na jego przebieg według wariantu nr I.

Sąd I instancji wskazał, że istniałaby też możliwość wyboru wariantu II, ale dostęp do działki (...) nie może być uznany za odpowiedni. Co prawda, formalnie istnieje już tam szlak służebny, ale faktycznie nie jest w ogóle urządzony w terenie, a orientacyjny koszt jego utworzenia wyniósłby ponad 20.000 zł i wymagałby wyłączenia z produkcji rolnej terenu o pow. ponad 20 arów. Nadto, zdaniem Sądu Rejonowego, nawet gdyby ten szlak został urządzony, to nie spełniałby zasadniczej funkcji, a to nie gwarantowały odpowiedniego połączenia z drogą publiczną nr (...). Droga nr (...) relacji T. - Ł. biegnie doliną, w nieznaczonej odległości od siedlisk wnioskodawców. Tymczasem działka nr (...) biegnie wzniesieniem, nad doliną. Aby od siedliska na działkach nr (...) dotrzeć do działki nr (...) należy pokonać nieurządzony szlak o długości 513 m biegnący w górę, o znacznym nachyleniu, i dopiero z tej działki dalszą drogą publiczną przemieścić się w dół do drogi nr (...). Poza tym szlak na działce nr (...) także nie jest urządzony, albowiem jest to droga o nawierzchni bitumicznej tylko na odcinku 0,6 km, zaś w pozostałej części jest droga polna, wyżwirowana, a na dodatek zbyt wąska, gdyż jej szerokość waha się do 2, 8 m do 3,2 m.

Apelację od powyższego postanowienia złożyli uczestnicy W. R. (1) i H. K. (1), zaskarżając je w części, tj. w zakresie punktów I, II, III i IV.

Skarżący zarzucili Sądowi I instancji:

I. naruszenie przepisów postępowania – art. 233 § 1 k.p.c., w tym niewyjaśnienie wszystkich istotnych dla sprawy okoliczności, błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, poczynienie ustaleń sprzecznych z treścią zebranego materiału oraz wysnucie wadliwych wniosków w oparciu o przeprowadzone dowody i wydanie rozstrzygnięcia bez wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, w tym treści zgromadzonych dokumentów, mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, przez:

- przyjęcie, że mapa geodety J. W. z 1990 r. jedynie sugerowała, aby szlak przez działkę nr (...) przebiegał wzdłuż jej południowo – wschodniej granicy, pomimo wyraźniej treści opisu szlaku w tym dokumencie,

- pominięcie, że przebieg szlaku służebnego wyrażony w oświadczeniu woli H. K. (1) ustanawiającym służebność drogową obejmował istniejący szlak o szerokości 4 m, biegnący południowo – wschodnim krańcem działki nr (...), począwszy od mostu pomiędzy działkami nr (...), uwidoczny na mapach załączonych do akt sprawy,
- brak wysnucia wniosków z faktu, że kopia mapy zasadniczej – inwentaryzacji powykonawczej przyłącza gazowego i budynku z dnia 16 września 1999 r., sporządzona dla M. M. (1) przez geodetę K. B., przedstawia szlak przez działkę nr (...) tożsamy z przebiegiem uwidoczonym na mapie geodety J. W. z 1990 r.,
- brak odniesienia się do wykazywanej przez uczestników bezspornej okoliczności, iż do działki (...) dochodzi działka (...), której kształt potwierdza, iż jest to wytoczony szlak drożny, co winno skutkować rozważeniem z urzędu, wobec braku związania Sądu żądaniem wniosku innej wersji przebiegu służebności, gdy tymczasem skarżone orzeczenia przypisuje jedynie nie zauważeniem przez strony aktów notarialnych powołanych jako dowody;
- pominięcie faktu, że nieruchomości wnioskodawców stanowiły jedną całość i wydzielone z niej działki R. i M. M. oraz strony zbywającej (pozostałych wnioskodawców) oraz ustanowione wówczas wzajemne służebności wykluczają zasadność domagania się ustanowienia służebności przez grunt uczestnika W. R. (1), co potwierdza decyzja o warunkach zabudowy wydana w dniu 19 kwietnia 2013 r. przez Wójta Gminy w I. dla wnioskodawców M. i R. M., z której treści wynika, że ich nieruchomość posiada dojazd do drogi publicznej od drogi gminnej (dz. (...)) drogą służebną przez działki nr (...),
- przeoczenie, że wnioskodawcy, ustanawiając przez ich nieruchomości służebności drogowe do drogi gminnej nr (...), mieli na uwadze komunikowanie się z siecią dalszych dróg publicznych, co potwierdza treść opinii uzupełniającej biegłego P. S., w której wykonał zdjęcia i opisał łagodne przejście z poziomu terenu drogi gminnej wewnętrznej na działkę nr (...), które zostało wykonane w toku tej sprawy,
- brak poczynienia ustaleń, że nie tylko grunty wnioskodawców, ale i nieruchomości dalszych stron aktów notarialnych ustanawiających służebności przylegają do wewnętrznej drogi gminnej nr (...), zaś wbrew opinii biegłego rolnika są to tereny budowlane, a nie rolne, po których wnioskodawcy dojeżdżają do swych zabudowań od drogi nr (...), która w toku sprawy została urządzona, co wykazała opinia biegłego P. S., a co pominięto w skarżonym orzeczeniu, powołując się na jej wcześniejszy opis z innej opinii,
- przyjęcie, że charakter rolny działek i rzekomy spadek terenu wyklucza urządzenie drogi według wariantu nr II, podczas gdy sieć dróg wewnętrznych na tych terenach przy ich podziale na działki budowlane celem zabudowy musi być zrealizowana, co eliminuje czynnik wysokości nakładów na urządzenie ujawnionego szlaku, tym bardziej że po tych gruntach były i są nadal wykonywane przejazdy, zaś załączona opinia uprawnionych konstruktorów inż. W. K. i P. Ś. wyklucza przejazdy po mostku na potoku B. pojazdami o ciężarze całkowitym powyżej 8 ton,
- ustalenie, jakoby szlak według wariantu nr II miał ponad 1 km długości oraz rozważanie jego urządzenia, jeżeli służebność drogową przebiega jedynie na całej długości działek (ok.500 m), a reszta rzekomego połączenia stanowi już drogę gminną,
- przyjęcie za podstawę rozstrzygnięcia wniosków opinii biegłego rolnika, w sytuacji istnienia służebności drogowej po gruntach wnioskodawców i ich połączenia z siecią dróg publicznych oraz odmiennego, aniżeli rolne przeznaczenia tych działek, podobnie jak i działek sąsiednich właścicieli, uprawnionych do przejazdów po działce nr (...),
- ustalenie uciążliwości wariantu nr II, który rzekomo miałby przebiegać przez siedlisko, w sytuacji gdy wykonane mapy sytuacyjne potwierdzają możliwość przejazdu poza siedliskiem jednych wnioskodawców,
- błędne przyjęcie, że opinia biegłego P. S. jest nieprzydatna dla sprawy, w sytuacji gdy wymieniony biegły ustalił aktualny, bardzo dobry stan drogi nr (...), w tym dalsze jej urządzenie oraz wykonanie wjazdu na działki wnioskodawców poprzez niwelację skarpy i utrwalił te fakty na fotografiach, a wbrew opinii biegłego rolnika, nie posiadającego innej specjalności, wskazał, że jest możliwe urządzenie szlaku na terenie o rzekomym spadku,

- nie uwzględnienie wniosku o zawieszenie postępowania, w sytuacji gdy nie poczyniono ustaleń co do przebiegu szlaku przez działkę nr (...) oraz pomimo że w sprawie o sygn. akt I C 963/14 jest procedowane żądanie zniesienia służebności względnie ustalenie jej nowego przebiegu wobec treści decyzji Wójta Gminy z dnia 15 października 2015 r. o warunkach rozbudowy pawilonu handlowo - usługowego dla H. K. (1),

- błędne ustalenia, jakoby spór wodny został zakończony, aczkolwiek sprawa ta toczy się nadal w instancji administracyjnej, a postępowanie przed Wójtem Gminy I. z wniosku W. R. (1) przeciwko wnioskodawcom M. i E. M. o przywrócenie naruszonych stosunków wodnych zostało zawieszona.

II. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 145 k.c. przez jego błędną wykładnię i zastosowanie wobec istnienia połączenia nieruchomości wnioskodawców z siecią dróg publicznych oraz rozważania istniejącej służebności jako wariantu II.

Wskazując na powyższe zarzuty, apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie wniosku oraz zasądzenie od wnioskodawców na ich rzecz kosztów postępowania w postępowaniu odwoławczym według norm taryfowych. W żądaniu ewentualnym apelujący wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego. Nadto skarżący wnieśli o rozpoznanie w ramach apelacji oddalonego przez Sąd I instancji wniosku o zawieszenie postępowania na podstawie art. 162 w związku z art. 381 i 382 k.p.c. do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie I C 963/14.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawcy R. M. i M. M. (1) wnieśli o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości ustawowej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja jako niezasadna podlegała oddaleniu.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów godzących w podstawę faktyczną orzeczenia, trzeba podkreślić, że skuteczne postawienie przez skarżącego zarzutu naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania – przy użyciu argumentów jurydycznych - że Sąd I instancji uchybił podstawowym regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów oraz że naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Przepis ten - w powiązaniu z treścią art. 328 § 2 k.p.c. - wymaga od sądu, aby przy ocenie zgromadzonego materiału dowodowego uwzględnił wszystkie dowody przeprowadzone w postępowaniu, wszechstronnie rozważył zebrane dowody oraz wskazał kryteria i argumentację pozwalającą sądowi wyższej instancji i skarżącemu na weryfikację jego decyzji polegającej na uznaniu jednych dowodów za wiarygodne, a innych za niewiarygodne (zob. postanowienie SN z dnia 18 marca 2003 roku, IV CKN 1856/00, Lex Nr 109422). W ocenie Sądu Okręgowego Sąd Rejonowy wywiązał się należycie z tego zadania, a zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i jego należyta ocena nie pozwalają na przyjęcie trafności zarzutów uczestników co do poczynienia ustaleń faktycznych sprzecznie z treścią zebranego materiału dowodowego czy też braku wszechstronnego rozważenia tego materiału. Z tego też względu Sąd II instancji w pełni akceptuje ustalenia Sądu Rejonowego i przyjmuje je za własną podstawę rozstrzygnięcia.

Odnosząc się z kolei do kwestii prawnych, wskazać trzeba, że przesłanki decydujące o dopuszczalności obciążenia nieruchomości służebnością drogi koniecznej w celu zapewnienia innej nieruchomości dostępu do drogi publicznej zostały oznaczone w art. 145 § 1 k.c. Z przepisu tego wynika, że właściciel może żądać od właścicieli gruntów sąsiednich ustanowienia za wynagrodzeniem potrzebnej służebności drogowej, jeżeli jego nieruchomość nie ma odpowiedniego dostępu do drogi publicznej lub do należących do niej budynków gospodarskich. Użycie przez ustawodawcę w powołanym przepisie przymiotnika "odpowiedni" dla scharakteryzowania cech dostępu nieruchomości do drogi publicznej, bez jego osobnego zdefiniowania, oznacza, że chodzi o jego potoczne rozumienie. W tym zaś ujęciu "odpowiedni" to "odpowiadający przeznaczeniu", "spełniający wymagane warunki". O tym, czy istniejący dostęp jest odpowiedni, decydują więc każdorazowo okoliczności konkretnej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 18

września 1998 r., III CKN 609/97, OSNC 1999, Nr 3, poz. 55). Należy przy tym podkreślić, że dostęp do nieruchomości jest naturalnym warunkiem korzystania z niej; w klasycznym ujęciu oznacza możliwość dojścia i dojazdu do nieruchomości, a w stosunkach wiejskich także możliwość przegonu (przepędu) bydła. Pojęcie "dostęp" ewoluuje jednak; dostosowuje się do zmiany stosunków społeczno-gospodarczych oraz rozwoju cywilizacji i potrzeb człowieka. Jest to szczególnie wyraźne przy pojmowaniu "dojazdu", tj. dostawania się (dojeżdżania) do nieruchomości za pomocą środków lokomocji, a w szczególności samochodów. Biorąc to pod uwagę, należy stwierdzić, że współczesna, dynamiczna wykładnia pojęcia "dostęp do nieruchomości" - także "odpowiedni dostęp do drogi publicznej" w rozumieniu art. 145 § 1 k.c. - musi obejmować komunikację z nieruchomością za pomocą samochodów, a szerzej - za pomocą pojazdów mechanicznych służących do przemieszczania się lub przewożenia towarów.

Jeśli się uwzględni powyższe uwarunkowania prawne w okolicznościach niniejszej sprawy, to nie ma dostatecznych podstaw do przyjęcia, że istniejący dostęp do nieruchomości wnioskodawców M. (działki nr (...)) poprzez służebność gruntową prowadzącą przez działkę nr (...) (własności wnioskodawców G.), która wiedzie z kolei do innej nieruchomości M. (działka nr (...)) - leżącej bezpośrednio przy działce nr (...), jak też dostęp do nieruchomości wnioskodawców G. (działka nr (...)) poprzez służebność biegnącą przez działkę nr (...), łączącą się z działką nr (...) - jest dostępem odpowiednim w rozumieniu art. 145 § 1 k.c. Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia - odwołując się głównie do opinii biegłego rolnika, opinii geodety oraz oględzin - szczegółowo scharakteryzował ten właśnie szlak oraz szeroko opisał, jakiego rodzaju i wysokości nakłady musiałyby być poczynione, aby w każdej porze roku szlak ten spełniał swoją funkcję gospodarczą. Dotyczy to oczywiście przede wszystkim działki nr (...), która na gruncie stanowi teren upraw rolnych (pole orne) i teren zatrawiony - bez śladów jakichkolwiek przejazdów, nie mówiąc już o urządzeniu tego szlaku. Występuje tu również duży spadek terenu. Oprócz tego, przylegająca do działki nr (...) działka nr (...) o nieregulowanym statusie własnościowym tylko na pewnym odcinku pokryta jest asfaltem. Kilkudziesięciometrowy jej fragment to tylko ubita ziemia z koleinami o szerokości nieodpowiedniej dla drogi dojazdowej. Przy tak jednoznacznej wymowie materiału dowodowego płynącego z oględzin, opinii biegłego geodety i biegłego rolnika, który wzajemnie się uzupełnia, nie sposób było podzielić opinii biegłego ds. ruchu drogowego, który powyższy szlak (występuje w sprawie jako Wariant II) określił jako pozwalający dotrzeć do nieruchomości wnioskodawców bez przeszkód. Jednocześnie biegły ten niezasadnie wyeliminował ustanowienie służebności wg Wariantu I (wybranego ostatecznie przez Sąd I instancji) tylko dlatego, że brak jest dokumentacji budowy mostka na potoku B., co uniemożliwia ustalenie jego nośności - w sytuacji, gdy od wielu lat komunikacja odbywa się właśnie przez ten mostek i wykonywana jest także przez samochody ciężarowe. Zresztą, biegły S. uznał brak dokumentacji dotyczącej budowy mostka za jedyną przeszkodę do korzystania z Wariantu I szlaku. W związku z tym zauważyć należy, że upływ czasu oraz okoliczności i sposób budowy mostka na potoku B. uniemożliwiają sięgnięcie do dokumentacji związanej z jego wznoszeniem (o ile taka w ogóle została stworzona). Jednocześnie wskazać trzeba, że sam skarżący K. przedłożył do akt sprawy opinię (karta 395), z której wynika, że stan mostka jest ogólnie dobry choć wymaga on pewnej poprawy, jego zaś konstrukcja sprawia, że dopuszczalna nośność to 8 ton. Sąd Okręgowy nie widzi potrzeby powielania trafnego i szeroko uargumentowanego stanowiska Sądu I instancji, zwłaszcza że nie została ona w sposób przekonywający podważona w apelacji, która głównie ogranicza się do przytoczenia licznych zarzutów, jednak bez ich rozwinięcia i szczegółowego uzasadnienia. W kontekście powyższego należy jedynie podkreślić, że obowiązek właściciela nieruchomości władnącej poniesienia kosztów urządzenia drogi nie idzie tak daleko, aby był on zmuszony ponieść wysokie koszty urządzenia niejako od podstaw szlaku drogowego w sytuacji, gdy od wielu lat korzysta i czyni starania od właściwy stan innej drogi. Sąd Najwyższy wskazywał już w swoich orzeczeniach, że szczególnie wysokie koszty przystosowania wyznaczonego szlaku do przejazdu mogą być traktowane jako okoliczność przemawiająca za wyborem innego wariantu drogi (por. postanowienie z dnia 6 kwietnia 2004r. I CK 552/03, OSNC z 2005 r. Nr 4, poz. 70 i z dnia 24 czerwca 1997 r. II CKN 244/97, niepubl.).

Rację ma skarżący, że ustawodawca przewiduje, iż w sytuacji, gdy brak dostępu do drogi publicznej jest następstwem czynności prawnej, ustanowienie służebności drogi koniecznej winno nastąpić po gruntach, które były przedmiotem tej czynności; norma ta nie ma jednak charakteru bezwzględnego. Przepis art. 145 § 2 zd. 2 k.c. wprost stanowi, że ustanowienie służebności na tych gruntach następuje "o ile jest to możliwe". Ustawodawca tym samym jednoznacznie wskazał na potrzebę rozważenia również i w takiej sytuacji wszelkich okoliczności zarówno faktycznych, jak i prawnych

mających wpływ na dobór wariantu przebiegu drogi koniecznej. Ponadto w każdym wypadku, a więc i w wypadku o jakim stanowi art. 145 § 2 zd. 2 k.c., rozważanie wariantu drogi wymaga oceny jego przebiegu w płaszczyźnie interesu społeczno - gospodarczego (por. postanowienie SN z dnia 11 marca 1970 r. III CRN 36/70 (OSNC z 1970 r. Nr 11, poz. 207). Jeżeli by zatem przeprowadzenie drogi koniecznej przez grunt, który był przedmiotem czynności prawnej, powodowało dla tego gruntu znacznie większy uszczerbek niż dla innego gruntu, to z punktu widzenia interesu społeczno-gospodarczego nie byłoby dopuszczalne przeprowadzenie drogi koniecznej przez grunt, który był przedmiotem czynności prawnej, i droga musiałaby być przeprowadzona przez inny grunt (por. też postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 1998 r., II CKN 649/97 i z dnia 26 października 2000 r., IV CKN 1197/00, niepubl.). Mając zatem na uwadze tego rodzaju uwarunkowania prawne, Sąd II instancji dochodzi do przekonania, że przeprowadzenie szlaku służebnego w sposób określony w zaskarżonym postanowieniu nie narusza art. 145 § 2 zd. 2 k.c. Niezależnie bowiem od opisanych wyżej okoliczności związanych z charakterystyką szlaku wg Wariantu II i dużych kosztów jego urządzenia, które praktycznie nie występują przy Wariacie I, należy mieć na uwadze pewne zaszczości historyczne, a przede wszystkim fakt, że ze szlaku wyznaczonego przez Sąd Rejonowy od kilkudziesięciu lat korzystają wszystkie mieszkające w tej części I. osoby (ich poprzednicy prawni), w tym także wnioskodawcy. Stan ten został prawnie potwierdzony poprzez ustanowienie na poszczególnych działkach leżących na przebiegu drogi wzajemnych służebności przez ich właścicieli, w tym także przez uczestnika K., który w ten sposób, pojawiając się w tej okolicy w roku 2000, zaakceptował sposób dojazdu do gruntów realizowany co najmniej od 1979 r. Jak się jednak okazało jedynie niewielki fragment istniejącej faktycznie drogi nie znalazł dotąd swojego formalnego usankcjonowania, tj. właśnie ten przebiegający przez działkę nr (...). Obciążenie zatem tej właśnie nieruchomości służebnością stanowi jedynie prawne dopełnienie „brakującego” elementu istniejącego już od wielu lat faktycznie i prawnie szlaku służebnego. Co więcej, zajęty pod służebność drogową fragment działki nr (...) nie nadaje się do żadnego innego wykorzystania i od kilkudziesięciu lat służy wyłącznie jako droga; odpowiednio jest zresztą do tego celu przystosowany. Jeśli więc uwzględni się przytoczone wyżej okoliczności, w tym również bardzo mały obszar zajętej działki nr (...) i zestawia się to z uwarunkowaniami Wariantu II, który musiałby się dodatkowo wiązać z zajęciem dużego obszaru działki nr (...), która wykorzystywana jest rolniczo, to nie budzi wątpliwości trafność rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego. Dodatkowo należy w tym miejscu wskazać, że zgodnie z art. 145 § 3 k.c. przeprowadzenie drogi koniecznej powinno uwzględniać interes społeczno-gospodarczy. Wymieniony przepis ustanawia klauzulę generalną odsyłającą do reguł pozaprawnych, obejmujących nie tylko interesy właścicieli sąsiadujących nieruchomości, ale także interes publiczny. Za pomocą tej klauzuli sąd może korygować oceny dokonywane na podstawie art. 145 § 2 zdanie pierwsze k.c., odwołując się m.in. do dobrych obyczajów lub zasad współżycia społecznego, co np. uzasadnia odmowę ustanowienia służebności drogi koniecznej w takim wariacie, który w istocie dekomponowałby utrwalone już stosunki lokalne, godziłby w utrwalone przez wiele lat sposoby gospodarowania czy też naruszałby szanowane dotychczas zwyczaje albo narażałby nieruchomość obciążoną na szczególne natężenie strat, zarówno majątkowych, jak i niemajątkowych (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2000 r., III CKN 413/00, nie publ., i z dnia 5 lutego 2004 r., III CK 37/04, nie publ). Tak w istocie by się stało, gdyby uznać, że istniejąca służebność przez działkę nr (...) dla nieruchomości G. (działka nr (...)) oraz służebność przez działkę nr (...) dla nieruchomości M. (działki nr (...)) uniemożliwia dopełnienie faktycznie wykorzystywanego od wielu lat i prawnie istniejącego na większości swojego przebiegu szlaku służebnego, który przebiega – w następstwie orzeczenia Sądu I instancji – także przez działkę nr (...). Jeśli więc przeprowadzenie drogi koniecznej stanowi wynik łącznej oceny: potrzeb nieruchomości niemającej odpowiedniego dostępu do drogi publicznej, najmniejszego obciążenia gruntu, przez który droga ma prowadzić oraz interesu społeczno-gospodarczego, to w wypadku możliwości wyboru między kilkoma wariantami przeprowadzenia drogi koniecznej, interes społeczno-gospodarczy wymaga, żeby - w razie braku przeciwwskazań z punktu widzenia potrzeb nieruchomości niemającej dostępu - droga konieczna była przeprowadzona przez grunt, którego uszczerbek wskutek tego przeprowadzenia będzie najmniejszy.

Jeśli chodzi o podniesioną w apelacji kwestię rzeczywistego przebiegu służebności gruntowej ustanowionej przez uczestnika H. K. (1) na jego nieruchomości – działce nr (...), to zauważyć należy, że nie miała ona istotnego znaczenia w sprawie, skoro jej przedmiotem było ustanowienie przez sąd służebności na działce nr (...). Istnieje tu jedynie pewien związek faktyczny wynikający z tego, że służebność ustanowiona przez Sąd Rejonowy na działce nr (...) jest naturalną kontynuacją szlaku obciążającego działkę nr (...), a patrząc od strony przeciwnej (południowo-zachodniej)

– jest kontynuacją szlaku drogowego znajdującego się na działce nr (...). Wskazać też należy, że sam przebieg szlaku służebnego po działce nr (...) jest między wnioskodawcami i uczestnikiem K. sporny, co wynika w szczególności z faktu posłużenia się przez tego ostatniego nieprecyzyjnym sformułowaniem przy składaniu oświadczenia woli o obciążeniu swojej nieruchomości służebnością, w treści którego nie nawiązywano np. do jakiegokolwiek mapy i umiejscowienia na niej przebiegu szlaku, ale posłużono się określeniem: „istniejącym szlakiem”, co niewątpliwie oznaczało nawiązanie do stanu już występującego na gruncie w dacie składania przedmiotowego oświadczenia. Godzi się też nadmienić, że w innej sprawie toczącej się z udziałem małżonków M. i H. K. (1) (o ochronę posiadania służebności, sygn. akt I Ca 148/15) Sąd Rejonowy w Brzesku, a ostatecznie Sąd Okręgowy w Tarnowie ustaliły, że szlak drogowy biegł na wprost po działce nr (...), patrząc od strony mostu wjazdowego na potoku B., co wydaje się dość naturalne i oczywiste, bo trudno z przyczyn choćby funkcjonalnych założyć, że korzystający z drogi tuż po zjechaniu z mostka nagle skręcali pod kątem prostym na południe, by przemieszczać się skrajem działki nr (...). Jak jednak wyżej już zaznaczono, prawne usytuowanie szlaku służebnego na działce uczestnika K. nie miało w tej sprawie istotnego znaczenia, dlatego też odwoływanie się w apelacji po raz kolejny do tego, co już w innej sprawie zostało prawomocnie wyjaśnione i ustalone, nie mogło przynieść oczekiwanego skutku.

W nawiązaniu do powyższego nie było też podstaw do uwzględnienia wniosku uczestników o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia innej jeszcze sprawy, jaka toczy się przed Sądem Rejonowym w Brzesku z powództwa H. K. (1) przeciwko małżonkom M. o zniesienie ewentualnie o zmianę przebiegu służebności biegnącej przez działkę nr (...) (sygn. akt I C 963/14). Ewentualne rozstrzygnięcie, jakie w tamtej sprawie może zapaść, nie ma bowiem cech preiudicium w stosunku do sprawy niniejszej w rozumieniu art. 177 § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Zresztą zauważyć należy, że gdyby nawet sprawa I C 963/14 została rozstrzygnięta po myśli uczestnika, to i tak jego działka będzie nadal obciążona służebnością w dotychczasowym kształcie na rzecz innych nieruchomości, w tym własności wnioskodawców G..

Nie mógł być także uwzględniony zarzut apelacji polegający na stwierdzeniu, że skoro do działki nr (...) dochodzi działka nr (...), to Sąd I instancji powinien rozważyć z urzędu inną wersję szlaku służebnego. Skarżący nie sprecyzował jednak w samym zarzucie ani też w toku postępowania pierwszoinstancyjnego, jak miałby przebiegać ten szlak; w uzasadnieniu apelacji próżno także szukać rozwinięcia i uargumentowania tego zarzutu.

W świetle przytoczonych wyżej okoliczności natury faktycznej i prawnej apelacja uczestników podlegała oddaleniu w całości na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd odwoławczy orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., uwzględniając wynik tego postępowania, w którym apelacja uczestników została oddalona, oraz wniosek wnioskodawców zawarty w odpowiedzi na apelację. Zasądzona na rzecz wnioskodawców kwota 240 zł stanowi minimalną stawkę wynagrodzenia pełnomocnika w sprawie o ustanowienie służebności, określoną w tym przypadku na podstawie przepisów § 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, uwzględniając datę wniesienia apelacji w niniejszej sprawie oraz przepis § 21 rozporządzenia.